

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

ธัญลักษณ์ ชุมพงษ์พิเชฐ^{1*}, ธนาศรี สีหะบุตร¹, อาทิตย์ โพธิ์ศรี¹, และธวัช เพชรไทย¹

¹ภาควิชาวิทยาศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* Corresponding author: chun.thanyalak@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร โดยทำการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตัวของประชาชนในการจัดการขยะในครัวเรือน จำนวน 120 ครัวเรือน จากนั้นทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีความรู้อยู่ในระดับดี แต่กลับมีทัศนคติและการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับต้องปรับปรุง โดยพบปัญหาทั้งด้านการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล รวมถึงการขาด แหล่งรับซื้อขยะในชุมชน เมื่อทำการหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร ความรู้ ทักษะ ทักษะกับการปฏิบัติตัว ผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่า อายุ ($p < 0.001$) สถานภาพทางครอบครัว ($p = 0.003$) สถานะทางเศรษฐกิจ ($p = 0.003$) และทัศนคติ ($p < 0.001$) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะของประชาชนชุมชนแขวงบางโคล่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านนี้ควรนำข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำกลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในชุมชน โดยเน้นไปที่การสร้างความตระหนักในเรื่องผลกระทบของขยะที่มีต่อตนเอง การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการลดการใช้ทรัพยากร การใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงการจัดหาผู้รับซื้อขยะรีไซเคิล เป็นต้น

คำสำคัญ: การจัดการขยะ / ชุมชน / ความรู้ / ทักษะ / การปฏิบัติตัว

Factors Associated with Waste Management Practices with the 3Rs Principle in Overcrowded Communities, Bangkhlo Subdistrict, Bangkholaem District, Bangkok

Thanyalak Chunhapongpichet^{1*}, Tanasri Sihabut¹, Arthit Phosri¹, and Tawach Prechthai¹

¹ Department of Environmental Health Sciences, Faculty of Public Health, Mahidol University, Thailand.

* Corresponding author: chun.thanyalak@gmail.com

Abstract

This research aimed to investigate the factors associated with waste management practices based on the 3Rs principle in overcrowded communities in Bangkhlo Subdistrict, Bangkholaem District, Bangkok. Data were collected from 120 households regarding personal information, knowledge, attitudes, and practices. The associations between these variables were analyzed using the Chi-square test. The results showed that while the majority of respondents had good knowledge, they needed to improve their attitudes and practices related to all three aspects: waste reduction, reuse, and recycling. Additionally, there were no local sources for selling recycled waste in the community. Four factors were significantly associated with waste management practices: age ($p < 0.001$), family status ($p = 0.003$), economic status ($p = 0.003$), and attitudes ($p < 0.001$). Therefore, responsible agencies should use this information to develop strategies that enhance residents' practices by emphasizing the impact of solid waste on individuals and promoting a shift in attitudes toward reducing resource consumption and improving resource utilization. Furthermore, facilities such as stores that purchase recycled waste or Garbage Banks should be established in the communities.

Keywords: waste management / community / knowledge / attitude / practice

1. บทนำ

ขยะล้นเมืองจัดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย การไม่คัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิด จนทำให้เมืองใหญ่หลายแห่งทั่วโลกที่มีประชากรหนาแน่นและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ รวมถึงกรุงเทพมหานครประสบปัญหาในการจัดการขยะ ดังจะเห็นได้จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยประเทศไทยของกรมควบคุมมลพิษ [1-2] ที่แสดงให้เห็นว่าปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือ 73,840 ตันต่อวัน หรือ 1.05 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ในจำนวนนี้สำนักสิ่งแวดล้อม [3] รายงานว่าเป็นมูลฝอยจากกรุงเทพมหานครถึง 12,747 ตัน/วัน

เขตบางคอแหลมเป็นหนึ่งในเขตกรุงเทพใต้แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 3 แขวง ได้แก่ แขวงบางโคล่ แขวงบางคอแหลม และแขวงวัดพระยาไกร เมื่อพิจารณาอัตราการเกิดมูลฝอยต่อคนต่อวัน จากรายงานสถิติปริมาณมูลฝอยของสำนักสิ่งแวดล้อม [3] พบว่าเขตบางคอแหลมมีอัตราการเกิดมูลฝอยเฉลี่ยของประเทศไทยประมาณ 2.6 เท่า โดยเฉพาะแขวงบางโคล่ซึ่งมีประชากรหนาแน่นมากที่สุดจัดเป็นแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่สำคัญ เนื่องจากมีประชาชนอยู่เป็นครัวเรือนหนาแน่น ประกอบด้วยชุมชนแออัดหลายชุมชน มีการตั้งร้านค้าเพื่อจำหน่ายอาหารและสินค้าเบ็ดเตล็ดภายในชุมชน กิจกรรมดังกล่าวทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นในแต่ละวัน ครัวเรือนจำนวนมากมีการจัดการขยะไม่เหมาะสม ทำให้มีปริมาณมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้และมูลฝอยรีไซเคิลถูกทิ้งออกมาปะปนกับมูลฝอยทั่วไปเป็นจำนวนมาก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐมีการจัดอบรมในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย ส่งเสริม และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รณรงค์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการลดการเกิดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการใช้ประโยชน์ใหม่ โดยใช้หลักการ 3Rs แต่ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาความรู้ และทัศนคติ และการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะของประชาชนในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม เพื่อแสดงสถานการณ์ในการจัดการขยะของคนในชุมชนในปัจจุบัน รวมถึงวิเคราะห์ให้เห็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะ ผลที่ได้จากการศึกษานี้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

2) เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ในชุมชนแออัด แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs ของชุมชนแออัดจำนวน 120 ครัวเรือนในแขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ และแนวทางปฏิบัติของผู้อยู่อาศัยเกี่ยวกับการจัดการขยะทั่วไปในครัวเรือนตามแนวคิด 3Rs

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคคลจากครัวเรือนชุมชนแขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม ที่รับผิดชอบงานบ้าน มีอายุอย่างน้อย 18 ปี โดยอาศัยอยู่ในชุมชนมาอย่างน้อย 1 ปี และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ

4. วิธีการศึกษา

4.1 วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากชุมชนแออัดในแขวงบางโคล่จำนวน 4 ชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) จำนวน 30 ครัวเรือน/ชุมชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 ครัวเรือน จากนั้นทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งได้ทำการทดสอบกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และพบว่ามีความสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาครวมเท่ากับ 0.80 และค่าความค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และสถานทางเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2 มีจำนวนทั้งหมด 18 ข้อ ประกอบด้วย

ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ขยะในประเทศไทยและกรุงเทพมหานคร ผลกระทบจากขยะต่อสัตว์น้ำ มนุษย์ สิ่งแวดล้อม การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และประเภทของขยะ รวมทั้งทั้งหมด 18 ข้อ โดยคำตอบที่ถูกต้องให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน คำตอบที่ผิดหรือไม่ทราบ ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน สำหรับเกณฑ์การประเมินผล คะแนน 0 – 12 แสดงถึงระดับความรู้ที่ควรปรับปรุง และ 13 – 18 คะแนน แสดงถึงระดับความรู้ที่ดี

ส่วนที่ 3 มีจำนวนทั้งหมด 27 ข้อ ประกอบด้วย

ทัศนคติเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความกังวลของประชาชนที่มีต่อสถานการณ์และผลกระทบจากขยะต่อสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ อุปสรรคในการปฏิบัติตามหลักการ 3Rs รวมไปถึงประโยชน์จากการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และความรับผิดชอบต่อการจัดการขยะตนเอง รวมทั้งทั้งหมด 27 ข้อ ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยข้อคำถามลักษณะเชิงบวกให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยมาก 5 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน ไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน และให้คะแนนตรงข้ามกันในข้อคำถามเชิงลบ สำหรับเกณฑ์การประเมินผล คะแนน 27 – 100 คะแนน แสดงถึงทัศนคติที่ควรปรับปรุง และ 101 – 135 คะแนน แสดงถึงทัศนคติที่ดี

ส่วนที่ 4 มีจำนวนทั้งหมด 15 ข้อ ประกอบด้วย

พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ได้แก่ การลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งทั้งหมด 15 ข้อ ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยข้อคำถามลักษณะเชิงบวกให้คะแนนดังนี้ ทุกครั้ง 5 คะแนน เกือบทุกครั้ง 4 คะแนน บางครั้ง 3 คะแนน นาน ๆ ครั้ง 2 คะแนน ไม่ปฏิบัติเลย 1 คะแนน สำหรับเกณฑ์การประเมินผล คะแนน 15 - 56 คะแนน แสดงถึงการปฏิบัติตัวที่ควรปรับปรุง และ 57 - 75 คะแนน แสดงถึงการปฏิบัติตัวที่ดี

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS version 22

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยแสดงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลทั่วไป

2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ด้วยสถิติไคสแควร์

4.3 จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามเอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์ COA.No.MUPH2023-15 วันที่ 25 พฤษภาคม 2565

5. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

5.1 ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนเพศหญิงและชายใกล้เคียงกัน มีช่วงอายุที่หลากหลาย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว และจบการศึกษาในระดับชั้นต่ำกว่าปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้เพียงพอและไม่เป็นหนี้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ในภาพรวมประชาชนในชุมชนแขวงบางโคล่มีคะแนนความรู้เฉลี่ยเท่ากับ 14.88 (SD = 3.18) โดยมีความรู้อยู่ในระดับดีร้อยละ 80 โดยเฉพาะเรื่องของสถานการณ์และผลกระทบของขยะมูลฝอย ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของประชาชนมากถึงร้อยละ 70 ทราบถึงสถานการณ์ขยะมูลฝอยในประเทศไทยเป็นอย่างดี มากกว่าร้อยละ 90 ทราบถึงผลกระทบของขยะมูลฝอยประเภทขยะพลาสติกและภาชนะที่ทำมาจากโพลีเอทิลีนที่มีการจัดการที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามประชาชนร้อยละ 95 ไม่ทราบเกี่ยวกับไมโครพลาสติกซึ่งเป็นความรู้ที่ประชาชนยังขาดอยู่และต้องได้รับการปรับปรุง ในแง่ของการคัดแยกขยะและประโยชน์ของขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัสดุรีไซเคิลทั่วไป เช่น ขวดแก้ว กล่องสบู์ กล่องยาสีฟัน และกระป๋องอะลูมิเนียม ซึ่งตรงกันข้ามกับความรู้เกี่ยวกับขยะที่พบเห็นไม่บ่อยในชีวิตประจำวัน เช่น ปฏิทินเก่า

เมื่อทำการประเมินทัศนคติ ประชาชนในชุมชนแขวงบางโคล่มีคะแนนทัศนคติเฉลี่ยเท่ากับ 42.54 (SD = 12.63) โดยมีทัศนคติที่ดีเพียงร้อยละ 22.5 ประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อสัตว์ และสิ่งแวดล้อม สวนทางการตระหนักถึงผลกระทบของขยะต่อการดำรงชีวิตของตนเอง ในทำนองเดียวกันยังพบทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการใช้พลาสติก และกระดาษ ตลอดจนความรู้สึกถึงความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย ในแง่ของการรีไซเคิลและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนมากกว่าร้อยละ 90 มีความรู้สึกถึงความสุขจากการบริจาคขยะและมีรายได้จากการขายขยะ ประชาชนประมาณร้อยละ 60 – 90 มีทัศนคติเชิงบวกต่อการลดการใช้พลาสติก เช่น การเลือกใช้อุปกรณ์แทนถุงพลาสติก การพกพาแก้วน้ำหรือกล่องอาหารสำหรับใส่อาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนการนำพลาสติกกลับมาใช้ซ้ำและการรีไซเคิล นอกจากนี้ประชาชนคิดว่าการคัดแยกขยะโดยทั่วไปเป็นเรื่องไม่ยุ่งยาก แต่มีทัศนคติเชิงลบต่อการคัดแยกขยะบางอย่าง เช่น ประชาชนมากถึงร้อยละ 60 รู้สึกว่าการเก็บถุงหูหิ้วพลาสติก หรือการเก็บกล่องกระดาษทำให้บ้านรก เป็นต้น

ในด้านการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ประชาชนในชุมชนแขวงบางโคล่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 88.45 (SD = 13.01) โดยมีจำนวนตัวอย่างที่ควรปรับปรุงการปฏิบัติตัวมากถึงร้อยละ 90 โดยเฉพาะประเด็นการลดการใช้โฟมและพลาสติก ดังจะเห็นได้จากการที่มีประชาชนเพียงร้อยละ 30 – 50 ที่พกถุงผ้า พกพาแก้วน้ำกล่องใส่อาหารส่วนตัว และหลีกเลี่ยงการใช้หลอดพลาสติก ในแง่ของการนำกลับมาใช้ใหม่พบว่าประชาชนต้องปรับปรุงในเรื่องการซ่อมแซมสิ่งของ และการนำถุงหูหิ้วพลาสติกและกระดาษกลับมาใช้ใหม่ สำหรับการรีไซเคิล ผลการศึกษาพบว่า มีประชาชนร้อยละ 46 เก็บขวดพลาสติกไว้ขายหรือบริจาคเป็นประจำ นอกจากนี้ยังพบปัญหาจากการคัดแยกขยะรีไซเคิลบางอย่าง เช่น ขวดแชมพู กระป๋องอะลูมิเนียม กล่องสบู์หรือกล่องยาสีฟัน ขวดแก้ว และปฏิทิน เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ($p < 0.001$) สถานภาพทางครอบครัว ($p = 0.003$) สถานะทางเศรษฐกิจ ($p = 0.003$) และทัศนคติของประชาชน ($p < 0.001$) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทัศนคติกับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ของประชาชนชุมชนแขวงบางโคล่

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	พฤติกรรม				P - value
			ควรปรับปรุง		ดี		
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
จำนวนตัวอย่าง	120	100					
เพศ							0.761
ชาย	52	43.3	48	92.3	4	7.7	
หญิง	68	56.7	60	88.2	8	11.8	
อายุ (ปี)							<0.001
18-25	13	10.8	11	84.6	2	15.4	
26-40	38	31.7	35	92.1	3	7.9	
41-59	42	35.0	35	83.3	7	16.7	
>60	27	22.5	27	100.0	0	0.0	
สถานภาพทางครอบครัว							0.003
อยู่คนเดียว	24	20.0	21	87.5	3	12.5	
อยู่เป็นครอบครัว	96	80.0	87	90.6	9	9.4	
ระดับการศึกษา							0.229
ต่ำกว่าปริญญาตรี	107	89.2	95	88.8	12	11.2	
สูงกว่าปริญญา	13	10.8	13	100.0	0	0.0	
สถานะทางเศรษฐกิจ							0.003
เพียงพอ แต่เป็นหนี้	41	34.2	37	90.2	4	9.8	
เพียงพอแต่ไม่เป็นหนี้	61	50.8	55	90.2	6	9.8	
ไม่เพียงพอ	18	15.0	16	88.9	2	11.1	
ความรู้ (ระดับคะแนน)							0.837
ควรปรับปรุง (0 -12)	24	20.0	22	91.6	2	8.4	
ดี (13-18)	96	80.0	86	89.6	10	10.4	
ทัศนคติ (ระดับคะแนน)							<0.001
ควรปรับปรุง (27-100)	93	77.5	83	89.2	10	10.8	
ดี (101-135)	27	22.5	24	88.9	3	11.1	

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ประชาชนชุมชนแขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม มีความรู้อยู่ในระดับดี แต่มีทัศนคติและการปฏิบัติตัวที่ควรปรับปรุง โดยภาพรวมประชาชนมีปัญหาทั้งด้านการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล แตกต่างจาก ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่อยู่ในระดับดี [4]

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านการลดการใช้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตัวที่ดีในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น การรับเอกสารหรือบิลทางออนไลน์ แต่โดยภาพรวมประชาชนขาดความจริงจังในเรื่องการลดการใช้ทรัพยากร เห็นได้จากการที่มีประชาชนไม่ถึงร้อยละ 20 ที่นำภาชนะส่วนตัวไปใส่อาหารและเครื่องดื่ม และมีประชาชนไม่ถึงร้อยละ 50 ที่ปฏิเสธการรับถุงพลาสติกหรือนำถุงผ้าไปใช้ใส่สินค้าเป็นประจำ ทั้งๆที่ ประชาชนคิดว่าจะไม่ยุ่งยากที่จะปฏิบัติ นอกจากนี้เป็นที่สังเกตว่าพฤติกรรมบางอย่างเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เช่น การหลีกเลี่ยงการซื้ออาหารจากกล่องโฟม หรือการไม่รับหลอดพลาสติก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มีการห้ามการใช้โพลีเมอร์อาหาร เหมือนเมืองลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา [5] ทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกในการซื้อสินค้าที่ต้องการเนื่องจากผู้ค้าบรรจุอาหารไว้เรียบร้อยแล้ว คล้ายคลึงกับการศึกษาของ ทศพร อารณพงษ์ [6] ที่พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนางรองมีพฤติกรรมไม่หลีกเลี่ยงเลือกซื้อสินค้าที่บรรจุในถุงพลาสติก ขณะเดียวกันการเติมน้ำโดยการใช้หลอดทำให้ดูเรียบร้อยซึ่งเป็นวัฒนธรรมการกินของคนไทย ทำให้หลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านี้ได้ยาก

สำหรับการนำกลับมาใช้ใหม่ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่า เห็นได้จากการที่มีประชาชนไม่ถึงร้อยละ 50 ทำการซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเนื่องจากคิดว่าเป็นการเสียเวลาและยุ่งยาก ขณะที่กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นนำถุงพลาสติกหิ้วและกระดาษกลับมาใช้ซ้ำเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศไทยมีการใช้ถุงพลาสติกหิ้วอย่างฟุ่มเฟือย ผู้ซื้อได้รับถุงพลาสติกในแต่ละวันเป็นจำนวนมากและหามาทดแทนได้ง่าย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีมุมมองว่าการเก็บถุงพลาสติกทำให้บ้านรก

เมื่อพิจารณาประเด็นเรื่องรีไซเคิล ผลปรากฏว่าประชาชนในชุมชนแออัดยังมีปัญหาในเรื่องการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายหรือไปบริจาค ดังจะเห็นได้จากมีประชาชนเพียงร้อยละ 53 ที่เก็บขวดพลาสติกเพื่อนำไปขายหรือบริจาค ขณะที่ประชาชนเพียงร้อยละ 30-40 ที่ทำการคัดแยกขยะชิ้นเล็ก ทั้งๆที่ประชาชนคิดว่าจะไม่ยุ่งยากที่จะปฏิบัติและไม่ได้รบกวนพื้นที่เก็บภายในบ้าน และยังมองอีกว่าการขายหรือการบริจาคขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ ทำให้มีรายได้เสริมและมีความสุขทางจิตใจตามลำดับ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่าขยะชิ้นเล็กต้องใช้เวลาเก็บนานและเก็บในปริมาณมากถึงจะรวบรวมไปขายได้ ประกอบกับราคาขยะประเภทกล่องสบู่ กล่องยาสีฟัน กระป๋องอะลูมิเนียม รั้วซื้อในราคาที่ถูกลง นั้นหมายความว่าราคาและปริมาณการเก็บไม่เป็นแรงจูงใจในการเก็บไปขายหรือบริจาคจึงเป็นสาเหตุให้ประชาชนไม่เลือกเก็บสิ่งของไว้ขายหรือบริจาคขยะเหล่านั้นสวนทางกันกับขวดพลาสติกซึ่งเป็นขยะรีไซเคิลที่มีราคาสูงกว่าขยะชิ้นเล็ก จึงมีผู้เก็บรวบรวมมากกว่า

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนชุมชนเขตบางคอแหลม ผลการศึกษาพบว่า ได้แก่ อายุ ($p < 0.001$) สถานภาพทางครอบครัว ($p = 0.003$) สถานะทางเศรษฐกิจ ($p = 0.003$) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และสุวิมลวรรณ ปราณิธรรม [7] ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs คล้ายคลึงกับงานของภรจิตร ภาณุสุวรรณ [8] ที่พบว่าความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนตามแนวคิด 3Rs แต่ทัศนคติกับการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนตามแนวคิด 3Rs มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความรู้เป็นเพียงขั้นตอนแรกของพฤติกรรม แต่ประชาชนจะนำความรู้มาปฏิบัติหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับทัศนคติ ซึ่ง Allport อ้างถึงใน ศักดิ์ สุนทรเสณี [9] อธิบายว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาล้างสมผ่านการเรียนรู้ ประสบการณ์ การเลียนแบบพฤติกรรมของคนที่ยื่นชอบ และอิทธิพลจากบริบทของสังคมที่อาศัย

6. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องของสถานการณ์และผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อ สัตว์ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึง การคัดแยกขยะรีไซเคิลและประโยชน์ของขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่ประชาชนยังมีการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ทั้งด้านการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนขาดความจริงจังในเรื่องของการจัดการขยะ ขาดความตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อตนเอง รวมถึงขาดการเข้าถึงแหล่งรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่สามารถเข้ามารับซื้อขยะภายในชุมชนเป็นประจำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนัก เปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยเน้นย้ำให้เห็นผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ผลกระทบจากขยะมูลฝอยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของตนเอง รวมถึงอาจเป็นตัวกลางในการช่วยเหลือชุมชนให้มีการจัดตั้งธนาคารขยะหรือประสานงานกับร้านค้าในการจัดการขยะเข้ามารับซื้อขยะ และเป็นตัวกลางในการช่วยเหลือชุมชนให้มีการจัดตลาดนัดของมือสองหรือแหล่งซ่อมแซมของใช้แทนการทิ้ง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตัวในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมควบคุมมลพิษ, รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566. (2566).สืบค้นจาก http://www.pcd.go.th/wpcontent/uploads/2024/05/pcdnew-2024-05-09_07-53-50_682275.pdf
- [2] กรมควบคุมมลพิษ, ระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. (2566).สืบค้นจากhttps://thaimsw.pcd.go.th/report_province.php?year=2566&province=1
- [3] สำนักสิ่งแวดล้อม, รายงานสถิติปริมาณมูลฝอย ประจำปีงบประมาณ 2566. (2566).สืบค้นจาก <https://webportal.bangkok.go.th/environmentbma/page/sub/7405/>
- [4] ผกามาศ รินรักษา. (2559).ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองเหียง อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยบูรพา,ชลบุรี).สืบค้นจาก<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/1234567890/11841/Fulltext.pdf>
- [5] Greenpeace Thailand. (2020).6 เมืองประกาศยกเลิกใช้พลาสติก.สืบค้นจาก <http://www.greenpeace.org/thailand>
- [6] ทศพร อารมณ์พงษ์. (2559).ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์(ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี,นครราชสีมา).สืบค้นจาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/bitstream/123456789/7987/2/Fulltext.pdf>
- [7] นิภาพรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชวลีวรรณ ปราณิธรรม. (2564, กรกฎาคม-ธันวาคม). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ปีที่ 10.สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/KRUJournal/article/view/246145/171303>
- [8] ภรจิตร์ สารสุพรรณ.(2559). ความรู้และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตะพาน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี). สืบค้นจาก <https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/12618/1/Fulltext.pdf>
- [9] ศักดิ์ สุทรเสณี.(2531). เจตคติ.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.